

MOTIVÁLT KÖZSZOLGÁK AVAGY A MOTIVÁCIÓ VÁLTOZÁSAI A KÖZIGAZGATÁSBAN

Jelige:

BDL040

Kézirat lezárásnak dátuma: 2023. 01. 10.

2023

Tartalom

1. Bevezetés	3
1.1. A témaválasztás indoklása	3
1.2. Tudományos probléma megfogalmazása	3
1.3. Kutatási célkitűzések	4
1.4. Kutatási módszertan	4
2. Vizsgálati módszertan	6
2.1. Harminc év változásai, avagy egy felmérés megismétlése	6
3. Nők a közszolgálatban	9
3.1. A nő oktatás fejlődése	9
3.2. A dolgozó nő	10
3.3. Nők a (magyar) közigazgatásban	12
3.4. Harminc év változása a nők körében	13
4. A motivációról általában és a közszolgálati motiváció	16
4.1. A motivációról általában	16
4.2. Motiváció a közszolgálatban	17
5. Eredmények bemutatása	22
5.1. Demográfiai megoszlás	22
5.2. Közigazgatásban elhelyezkedni kívánók	23
5.3. A szak választás okai	24
5.4. Miért nem a közigazgatás?	25
6. Hipotézis vizsgálat	26
6.1. Az egyetemi elvárásainak megítélése	27
7. Összegzés	30
8. Új tudományos eredmények	31
Felhasznált irodalom	32
Mellékletek	33
Ábrák jegyzéke	33
Kérdőív általam felhasznált kérdései	34
IBM SPSS	36

1. Bevezetés

1.1. A témaválasztás indoklása

A motiváció indító ok a cselekvésre.¹ Egyszerűen hangzik, de talán mégsem az. A motiváció, mint fogalom egyre többször jelenik meg manapság, akár tudományos cikkekben, folyóiratokban, kiadványokban, vagy csak az átlagemberek fejében, keresve arra a választ, hogy mi lehet elég motiváló ahhoz, hogy a céljukat elérjék.

A motiváció viszont egy tág fogalom, amelynek körül járására számos tudományos művet lehetne írni, alkotni, ez a tanulmány azonban erre nem hivatott.

Ez a tanulmány a közszolgálati motivációra helyezi a hangsúlyt, a közszolgálatban elhelyezkedni kívánó tanulók motivációját kutatja. Minden pályán külön is mérhető lenne a motiváció, de a közszolgálati pályán talán azért is érdekes és fontos, mert ez a társadalmi réteg az, amely „szolgálatiért meghatározott előjogokat, kedvezményeket és mindenekelőtt stabilitást kap cserébe.”²

Nem elhanyagolható tehát, hogy miért is fontos ennél a hivatásánál az elköteleződés, a motiváltság. Főként azért nem, mert a közszolgálat az utóbbi időben számos és jelentős változáson ment át³, így érdemes közelebbről is megvizsgálni a változásokat.

1.2. Tudományos probléma megfogalmazása

A dolgozatom a motivációról szól elsősorban, azon belül is inkább arról, hogy mi készítette a fiatalokat arra, hogy ezt a szakot választották. A főtéma mellett továbbá nagy hangsúlyt fog kapni a nők szerepe a közszolgálatban. Megvizsgálom, hogy az elmúlt évszázad trendjei hogyan alakultak és milyen maradványai maradtak a 21. századra.

Ez a tanulmány egy 1992-ben készült kérdőív és annak 2022-es megismétlésén alapul. Az eredeti felmérést Bárdi Lajos és oktató társai végezték el az Államigazgatási Főiskolán, azonban az eredmények feldolgozása akkoriban embertelen munkát igényelt volna tekintetbe véve az akkori technikai és humán erőforrásokat, innen kapta a kutatás a „Kuli” (jelentése: rosszul fizetett munkás⁴) elnevezést. 30 év elteltével viszont szakkollégiumi társaimmal mi kaptuk meg a lehetőséget, hogy a régi adatokat felhasználja egy kutatócsoport keretein belül. Kutatótársaimmal aktualizáltuk a kérdőívet és ezek alapján dolgoztuk ki saját témáinkat.

¹ Magyar Értelmező Szótár, 339 o., Idegen Szavak Szótára, 434 o.

² Kiss György (szerk.) (2019): *Közzolgálati életpályák jogi szabályozása*, Dialóg Campus Budapest, 11 o.

³ Makkos Nándor (2021): *Egyenlő bánásmód a közzolgálatban*, Budapest

⁴ „Kuli szó jelentése a WikiSzótár.hu szótárban”, WikiSzótár.hu, elérés 2022. október 8., <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Kuli>.

1.3. Kutatási célkitűzések

Fő kutatási területemnek a motiváció kérdéskörét választottam, részletesebb bemutatást szentelve a női szerepekre. A dolgozat nem tud és nem is vállalkozhat teljes, átfogó képet adni a keresett kutatási területre. A közszolgálat, mint fogalom túlságosan széleskörű ahhoz, hogy minden szegmensét kutassuk.

Céлом az, hogy megtaláljam, hogyan változott a motiváció a közszolgálat iránt érdeklődőkben, különösképpen a nők esetén. Kutatásomban arra fókuszálok, hogy nőként mi lehet vonzó egy inkább férfiak uralta területen, és hogy mi vezet valakit ahhoz, hogy itt kíváncson elhelyezkedni. Ám nem csak erre helyezzem majd a hangsúlyt.

Vizsgálatomhoz az alábbi kutatási kérdéseket fogalmaztam meg:

K1: Van-e összefüggés a nemek és azok között, akik a közigazgatás-szervező szak megismerése után is a képzést választanák?

K2: Változott-e a közigazgatás-szervező képzés nehézségének megítélése?

K3: Van-e eltérés harminc év távlatában a jelentkezés motivációjában és nemek szerint lebontva?

A kérdések kutatásához pedig az alábbi hipotéziseket állítottam:

H1: A nők nagyobb eséllyel választanák újra a közigazgatás-szervező szakot, ha most kellene jelentkezniük.

H2: Ma könnyebben elvégezhetőnek tartják a közigazgatás-szervező képzés elvégzését, mint 30 éve.

H3: A legtöbben ma is és 30 éve is azért jelentkeznek a képzésre, mert a közigazgatásban szeretnének elhelyezkedni.

1.4. Kutatási módszertan

Ez a tanulmány egy 1992-ben készült kérdőív és annak 2022-es megismétlésén alapul, ez a „30 éves” kérdőív adja a kutatásunk gerincét. Ezek alapján hasonlítom össze, milyen volt régen a motiváció a férfiak és a nők körében, egymással is összehasonlítva, valamint a friss válaszadókkal is. Ahhoz, hogy átfogó képet lássunk és biztos eredményre jussunk a fentebb kifejtett problémákban a kérdőíveken túl a férfi-női motiváció összehasonlítására szekunder kutatást végeztem, valamint empirikus kutatás során elemeztem a fenti adatokat. Az 1992-es kérdőív papírformában készült el, amit 2022 nyarán vittük fel az online térbe, a Google Forms felületére. Az idei felmérést már Lime Surveyben készítettük el az Egyetem adatvédelmi

szabályait követve. Az elemzéseket az IBM SPSS segítségével futtattam le, amihez elsősorban Sajtos László és Mitev Ariel⁵, valamint Julie Pallant⁶ könyvét vettem segítségül.

Jelen dolgozat sokban támaszkodik a fentebb említett kutatásokra és ezekből is vonja le következtetéseit, azonban fontos megemlíteni, hogy dolgozatom során még egy folyamatban lévő kutatást használok fel. Elsősorban azokból vonom majd le a következtetéseket és próbálok rámutatni arra, hogy mi változott a hazai környezetben, amikor a közszolgálati motiváció kerül szóba. Dolgozatom elsődleges feladata megvizsgálni azt, hogyan változott az utóbbi időben a közszolgák motiváltsága és ehhez a szükséges szakirodalom és kutatási módszertanok segítségével a választ keresni arra, hogy mi változott.

⁵Sajtos L., Mitev A. (2007): *SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Alinea Kiadó, Marketing & Menedzsment 41, sz. 4–5: pp. 156–57.

⁶ Pallant J. (2020): *SPSS Survival Manual*, Allen & Unwin, Crows Nest

2. Vizsgálati módszertan

2.1. Harmincév változásai, avagy egy felmérés megismétlése

a. A kérdőívek bemutatása

Ez a tanulmány elsősorban egy 1992-ben készült kérdőív és annak 2022-es megismétlésén alapul. 1992-ben az Államigazgatási Főiskolán 242 akkori diák válaszolt papíralapon egy több, mint 30 kérdésből álló felmérésre, melynek során a rájuk és tanulmányaikra kíváncsi kérdéssort töltötték ki. Bárdi Lajos és akkori kutatócsoportja állította össze a kérdőívet, ami a Kuli elnevezést kapta, majd éveken keresztül tárolódtak az adatok érintetlenül.

2019-ben megpróbálták reprodukálni a felmérést a Nemzeti Közsolgálati Egyetemen, azonban a nem sokkal később berobbanó koronavírus-világjárvány ennek útját állta.

2022 elején az Ostrakon Szakkollégium keretein belül megalakult egy kutatócsoport, melynek fő célja a felmérés megismétlése volt. 2022 nyarán a régi válaszokat online formába ültették át, felvezették őket a Google Forms felületére, majd a Lime Survey-re, az Egyetem adatvédelmi szabályait követve. Ősszel a közigazgatás-szervező szakos hallgatói a némileg átalakított és aktualizált kérdéssort online formában válaszolták meg, így kézhez kaptunk egy 30 évet átfogó eredményt. Ezt a kérdőívet 208-an töltötték ki 2022. szeptember 7. és 14. között.

b. A kérdőív szerkezete

A kérdőívek több részből épülnek fel és alapvetően ugyanazt a sémát követik. Az eredeti 41 kérdésből áll, melyek rákérdeznek a kitöltő személyes adataira vonatkoznak, a nemükre, korukra, évfolyamukra, iskolai végzettségükre, lakhelyükre. Családra vonatkozó kérdések is terítékére kerültek: a testvérek számára, a szülők végzettségére, nettó havi jövedelmükre voltunk kíváncsiak. Habár az eredeti felmérés nincs fejezetekre tagolva, mégis látszik az átmenet, így az úgy tekintett második rész már a kitöltők tanulmányi ügyeire fókuszál, megkérdezésre került az előtanulmány megléte, előzetes munkatapasztalat, akár a közigazgatásban vagy azon kívül. A képzeletbeli harmadik részben már az Főiskolával kapcsolatos kérdések merültek fel, például, hogy milyen elvárásaik voltak, honnan hallottak a Főiskoláról, miért döntöttek a szak mellett, amit hanyadikán helyen jelöltek meg és miért. Szóba kerülnek a tapasztalatok is, tehát, hogy újra ide felvételiznének-e, végeznek-e más szakot vagy órák melletti tevékenységet a szak teljesítése alatt.

A 2022-es változatot némileg aktualizáltuk és levonva a tapasztalatokat nem hagytunk benne minden kérdést, vagy éppen hozzátettünk még. Arra viszont figyeltünk, hogy az összehasonlíthatóság ne csorbuljon. Így született meg 69 kérdésünk és 9 kérdés csoportunk, az alábbiak szerint:

1. demográfiai kérdések úgy, mint a nem, kor, iskolai végzettség, lakóhely, kollégista-e az illető, testvérek száma,
2. családot, hozzátartozókat mérő kérdések,
3. egyetem előtti élet: korábbi munkatapasztalatokra vagy iskolai végzettségekre.
4. az egyetemi jelentkezés körülményei
5. az egyetemi élet milyenségeit, tagja-e szakkollégiumnak, diákszervezeteknek az illető, végez-e párhuzamos képzést,
6. egyetemi elhelyezkedésről: továbbtanulás
7. egyetem utáni élet: közigazgatásban vagy máshol szeretne-e elhelyezkedni,
8. munkavállalási hajlandóság,
9. kitöltői vélemény az egyetemi képzésről és tapasztalataikról.

c. Az elemzések során használt statisztikai eljárások

A kérdőívekre kapott válaszokat először Excel táblázatokban összegeztem és kódoltam. Az adatok elemzését az IBM SPSS statisztikai programcsomag segítségével végeztem el, majd az eredményekből a dolgozatban bemutatott diagramokat Excel segítségével készítettem el.

A kutatásom során az IBM SPSS programcsomagon belül használatba vettem néhány módszert az adatok elemzéséhez. Az első ilyen a Kruskal-Wallis teszt, amelynek során a csoportokba osztható kérdéseket elemeztem. A kérdőívben elhelyezett Likert skálás kérdésekhez hívtam ezt segítségül, amikor például egy egytől ötig terjedő skálán tudták a válaszadók elmondani véleményüket.⁷ Az elemzéseimnél a szignifikancia szint az egyik meghatározó elem, valamint a rangszám-átlagok. A rangszám-átlagok mutatják meg, hogy az

⁷ „A Likert-skála fogalma | Likert skála készítése és elemzése”, elérés 2021. november 12., <https://spssabc.hu/kutatasmodszertan/likert-skala-fogalma-elemzese/>, „A Likert-skála fogalma | Likert skála készítése és elemzése”.

adott csoport az adott kérdésben milyen szinten képviselteti magát, tehát minél magasabb az adott érték annál nagyobb a valószínűsége a csoport erőteljesebb megjelenésének.⁸

Egy másik kérdéskörnél a Keresztábra elemzést futtattam le, amelynek során az adatokat sorokba és oszlopokba rendezte a rendszer, így összevetve egymással. A kimutatás alapján az eredményeket magukban is vizsgálni lehet. Az elemzés számadatot és százalékos értéket képes megjeleníteni, valamint csak két adat összehasonlítására alkalmas. A Keresztábra elemzéshez is lehet szignifikancia szintet nézni, ahhoz viszont be kell állítani a khi-négyzet próbát. Ha a $s < 0,05$, akkor szignifikáns összefüggésről van szó, azaz a két elem között van kapcsolat. Ha ez a szám viszont nagyobb vagy egyenlő, akkor nem beszélhetünk szignifikáns összefüggésről. Ennél az elemzésnél továbbá figyelembe kell venni a Cramer's V mutatót, ami megmutatja, milyen erős a kapcsolat a két érték között. Ha 0 és 0,5 közé esik a szám, akkor gyenge kapcsolatról van szó, ha 0,5 és 1 közé, akkor pedig erős kapcsolatról.^{9,10}

⁸ „Kruskal-Wallis H Test in SPSS Statistics | Procedure, output and interpretation of the output using a relevant example.”, elérés 2022. október 8., <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/kruskal-wallis-h-test-using-spss-statistics.php>.

⁹ „Sajtos László, Mitev Ariel - SPSS Kutatási És Adatelemzési Kézikönyv | PDF”, Scribd, elérés 2021. november 12., <https://www.scribd.com/doc/88771161/SPSSkonyv>.

¹⁰ Erik, „Bevezetés az SPSS statisztikai programcsomag használatába”.

3. Nők a közszolgálatban

3.1. A nő oktatás fejlődése

Mielőtt kutatásom egyik fő témájával, a nők a közszolgálatban témakörébe és azon belül is a pontos kutatási eredményekre fókuszálnék, érdemes egy rövid kitekintést megejteni afelé, hogy miért is fontos a nőket leválasztani a férfiakról és miért ezzel kezdem a dolgozatomat.

Ahhoz, hogy a teljes képet megértsük nem elég a nők munkába állástól kezdeni a történetet, hanem vissza kell menni a gyökerekig, méghozzá az oktatásig.

Évszázadokig csupán két elvárás valósult meg a nőkkel szemben a társadalom irányából, méghozzá az, hogy házasságig őrizze meg szüzességét, és sajátítsa el a háztartási ismereteket.¹¹ Mindemellett vagy éppen emiatt tartották fölöslegesnek, vagy olykor veszélyesnek a nők oktatását.

Ennek eredményeként, annak ellenére, hogy később a *querelle des femmes*, azaz a nők vitájába már nem csak nők szálltak be az oktatás oldalán, hanem a férfiak is, Európában 500 és 1500 között a férfiak 10 és a nők 1 százaléka számított írni-olvasni tudónak, ami lényegében annyit jelentett, hogy le tudta írni a saját nevét...¹²

Habár a történelem folyamán az egyenlőtlenségek miatt előfordulhatott, hogy például nemes, protestáns hölgyek nagyobb eséllyel részesültek némi-nemű oktatásban szemben például egy földműves katolikus hajadonnal, az igazi áttörés csak a könyvnyomtatás és a reformáció beköszöntével következett be.¹³ Luther Márton tanai szerint ugyanis a nőknek is meg kell ismerniük a Szentírást, így fordulhatott elő, hogy a 16. században a szász járások 94%-a már tartott fent elemi iskolát fiúknak, 40%-a lányoknak is.¹⁴

Angliában is nagyléptékű volt a fejlődés, ugyanis az 1500-as 1%-os női literáció 1714-re 25%-ra ugrott, majd 1750-re 40% fölé emelkedett. A katolikus Spanyolországban viszont alig figyelhető meg változás.¹⁵

¹¹ Budai Lotti (2020): *Rizsporos hétköznapiak 2. – Női életutak és mindennapok a történelemben*, Álomgyár Kiadó, Budapest

¹² Houston A. R. (2011): *The Growth of Literacy in Western Europe from 1500 to 1800*. University of St. Andrews, 2011.

¹³ Budai, 2020. 32. o.

¹⁴ Bonnie G. Smith (2008): *The Oxford Encyclopedia of Woman in World History*. Oxford University Press

¹⁵ Houston A. R., 2011

Magyarországon a Mária Terézia által megalkotott 1777-es Ratio Educationis vezette be a kötelező elemi oktatást, azonban még 1870-ben is csak minden negyedik, Erdélyben pedig minden tizedik nő volt írni-olvasni tudó.¹⁶

Mindezek ingoványos és olykor nem túl egyszerű utak ellenére végül mindenhol megvalósult a nők oktatása, ami utat nyitott a nők munkába lépése felé.

3.2. A dolgozó nő

Tényleg utat nyitott? A női munka tömegesebb elterjedése az ipari forradalom környékére tehető. Ekkor jelentek meg a textil- és pamutgyárak, ahol tipikus alkalmazottnak számított a *mill girl*, azaz a malomlány, vagy munkáslány.¹⁷ Ez viszont még nem kapcsolható össze a fentebb fejtegetett oktatással, ugyanis egy 1883-as census szerint az angol pamutiparban dolgozó munkáslányok fele a tizenkettedik életévét sem töltött be. Mivel a textiliparban túlnyomó többségben (~60%) nők dolgoztak, ez elég meredek számú gyerekmunkást jelent, hogy számadatokkal éljek: 117.000 tizenöt év alatti és 780.000 huszonegy évnél fiatalabb lányt foglalkoztatott a teljes textilipar 1851-ben.¹⁸

Az ipari forradalom bekövetkezte után viszont nem csak a gyermekmunka emelkedett meg rohamosan, hanem a házimunka elvégzése mellett pénzkereső tevékenységet folytató nők száma is. Már a forradalom előtt is sokszor szegődtek el napszámba, mosónőnek vagy állítottak elő eladható árukat, utána viszont három út nyílt meg előttük: szolgálat, gyári munka vagy kézimunkázás.¹⁹

A három felsorolt lehetőségük közül a városokban megnyíló munkalehetőségek, mint a gyárakban vagy a műhelyekben foglalkoztatott nők váltak igazán új jelenséggé. Ekkor vált el először igazán egymástól a korábbi korokban kialakított női idea a valóságtól, többé már nem védelemre szoruló, házi tűzhely őrzője alkotta a női réteget, hanem a napi tizenkét órát robotoló, önfenntartó nők csoportja is. Ezekben az időkben alakult ki továbbá a tipikusnak vélt vagy mondott női munkák is, ugyanis a korábban is jelenlévő cselédkezés, mosónői állás, később tanítás, bolti eladó, majd telefonos kisasszony és titkárnői feladatok ekkor jelentek meg szélesebb körben a nők között, amelyek később kikövezték a fehér galléros munkalehetőségekhez vezető utat.²⁰

¹⁶ Budai, 2020. 35. o.

¹⁷ Budai, 2020. 25. o.

¹⁸ Tuttle C. (2001): *Child Labor During the British Industrial Revolution*. In: EH.NET Online Encyclopedia of Economic History. Economic History Association

¹⁹ Budai, 2020. 144. o.

²⁰ Budai, 2020. 146. o.

Foglalkozási kategória	Férfiak (Ezer)	Nők (Ezer)	Nők aránya
Közigazgatás	64	3	4,5
Fegyveres Erők	63	0	0,0
Szakma	162	103	38,9
Beföldi szolgáltatás	193	1135	85,5
Kereskedelem	91	0	0,0
Szállítás és kommunikáció	433	13	2,9
Földművelés	1788	229	11,4
Halászat	36	1	2,7
Bányászat	383	11	2,8
Fém manufaktúrák	536	36	6,3
Építészet	496	1	0,2
Bútorzat	152	8	5,0
Tégla, cement, kerámia, üveg	75	15	16,7
Vegyszerek	42	4	8,7
Bőr	55	5	8,3
Papír és nyomtatás	62	16	20,5
Textíliák	661	635	49,0
Ruházat	418	491	54,0
Élelmiszer	348	53	13,2
Egyéb	445	75	14,4
Teljes foglalkoztatottság	6545	2832	30,2
Teljes munkanélküliség	1060	5294	83,3

1. táblázat: Foglalkozási megoszlás az 1851-es nagy-britanniai népszámlálásban (Saját szerkesztés, forrás: B.R. Mitchell, *Absztrakt a brit történelmi*²¹)

A fenti táblázatból jól látszik, hogy az 1851-es Nagy Britanniában igazából szinte mindegyik foglalkoztatási kategóriát a férfiak uraltak. A nők a teljes foglalkoztatottságban, alig valamivel több, mint 30% képviselték magukat, míg a férfiakhoz viszonyítva a teljes munkanélküliségi rátában a nők 83,3 százalékát tartották számon.

A munkapiac kategóriáit tekintve egyedül két kategória van (beföldi szolgáltatások - 85,5% és ruházat – 54%), ahol a nők élvezhettek abszolút többséget, az összes többinél a

²¹ B. R. Mitchell (1962): *Abstract of British Historical Statistics*, 60 o. Cambridge University Press, Cambridge

foglalkoztatási mutatók azt mutatják, hogy a nők kisebbségben vannak. Két kategória van továbbá (fegyveres erők és kereskedelem), ahol senki nem képviselte a női nemet. A többen megoszlanak az arányszámok.

Érdemes egy pillantást vetni az első kategóriára, amely a közigazgatási arányokat mutatja. A 19. század derekán mintegy 64 ezer férfi és háromezer nő dolgozott a szektorban, tehát a nők a pálya 4,5%-át tették ki.

3.3. Nők a (magyar) közigazgatásban
Magyarországon a rendszerváltást követően csökkent a nők politikai-közületi megjelenése, tevékenysége.²² A legtöbb döntéshozó szervnél leginkább a stagnálás figyelhető meg, valamint az Európai Unión belül is a többi országhoz képest Magyarországon meglepően kevés a nők aránya a közigazgatásban.

Pedig jól lehet, manapság már a társadalmi és politikai változások egyre jobban elgörgetik a korábbi akadályokat a nők elöl, már ami a közigazgatásba állást illeti. Elég csak a CEDAW által 1994-ben létrehozott egyezményre gondolni, amely világosan kimondja, hogy „a női nemmel kapcsolatos mindennemű diszkriminációt el kell törölni.”²³

A nők aktív részvétele a döntéshozatali folyamatokban azért is fontos, mert ők tudják leginkább képviselni érdekeiket a gazdaságot és társadalmi prioritások érdekében, mutatta ki egy Izraelben végzett kutatás.²⁴

Ezt erősíti Makkos Norbert doktori értekezésében, miszerint „ma már az emberi életnek kevés olyan területe van, ahol nem játszik szerepet a közigazgatás, és annak szabályrendszere, a jog, mert „alapvető jogokat²⁵, jog szabályozhat, melyeket törvénynek kell megállapítania.”²⁶ „²⁷

Éppen ezért nem csak a nők megjelenésére, de az egyenlő bánásmódra is szükség van a közigazgatásban. Azonban ez még talán nem olyan egyértelmű.

²² Ray, Pilkinton és Phizaktea (Szerk.) (1992): *Women in the Face of Change: The Soviet Union, Eastern Europe and China*, New York, Routledge

²³ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0329_HU.html, Elérés: 2022. 10. 08.

²⁴ Knesset (2000), *Local Authorities Law* Jerusalem: Government Publishing Service, 1751: 278.

²⁵ Az alapjogok racionálisan kényszerítő koherens rendszert alkotnak. Bővebben lásd: Dworkin R (1996): *Freedom's Law: The Moral Reading of the American Constitution* Oxford University Press, New York. 124 o.

²⁶ Jat. 5. § (2) bek. a).; 64/1991. (XII.17.) AB határozat, ABH 1991, 297, 303.; 23/1990. (X.31.) AB határozat, ABH 1990, 88.; 93

²⁷ Makkos, Budapest, 2021 pp. 7-8.

2022-ben ugyanis még mindig egyetlen női miniszter van Magyarországon, államtitkárok közül mindösszesen csak nyolc nő van a kilenc minisztériumban összesen, míg helyettes államtitkárok 83:35 férfi-nő arányban oszlanak meg.²⁸

3.4. Harminc év változása a nők körében

a. Hipotézis vizsgálat

H1: A nők nagyobb eséllyel választanák újra a közigazgatás-szervező szakot, ha most kellene jelentkezniük.

Az 1992-es és 2022-es kérdőívekben megkérdezésre került, hogy ha most jelentkezének, akkor is erre a szakra adnák-e le a jelentkezést. A kérdésnél ötfokozatú skálán jelölhették be, hogy milyen valószínűséggel választanák ugyanezt a képzést. (1=Egyértelműen ezt választanám – 5=Mást választanék.)

Az elemzés során figyelembe vettem a két év nemi megosztottság szerinti válaszokat. Az 1992-es eredményeknél szignifikáns összefüggés figyelhető meg a nemek és a jelentkezés megismétlésnek hajlandósága között ($s=0,002$), a Cramer's V mutató gyenge kapcsolatot mutat (0,02), tehát a nem és a válaszok között nem fedezhető fel szoros egymáshoz kapcsolódás. A hibaráta alacsony, így az elemzés értelmezhető. A 2022-es válaszadók között viszont már nincsen szignifikáns összefüggés ($s=0,937$), valamint a Cramer's V is gyenge kapcsolatot mutat, így nem állapítható meg, hogy valamelyik nem statisztikailag inkább választaná-e újra a szakot, vagy sem.

²⁸ <https://kormany.hu/> Elérés: 2022. 10. 08.

			Ha most jelentkeznél				
			Mást választanék	Hajlok arra, hogy nem	Meggondolnám	Valószínűleg igen	Egyértelműen igen
Nem92	Nő	Érték	14	22	47	63	11
		% érték	5,79%	9,09%	19,42%	26,03%	4,55%
	Férfi	Érték	7	2	17	39	16
		% érték	2,89%	0,83%	7,02%	16,12%	6,61%
Összesen		Érték	21	24	64	102	27
		% érték	8,68%	9,92%	26,45%	42,15%	11,16%
			Ha most jelentkeznél				
			Mást választanék	Hajlok arra, hogy nem	Meggondolnám	Valószínűleg igen	Egyértelműen igen
Nem22	Nő	Érték	11	7	25	72	34
		% érték	5,29%	3,37%	12,02%	34,62%	16,35%
	Férfi	Érték	6	2	9	27	15
		% érték	2,88%	0,96%	4,33%	12,98%	7,21%
Összesen		Érték	17	9	34	99	49
		% érték	8,17%	4,33%	16,35%	47,60%	23,56%

2. táblázat: A jelentkezés motivációjának vizsgálata keresztábra elemzéssel (saját szerkesztés, Forrás: SPSS)

A táblázatból kiolvasható, hogy 1992-ben kitöltők mindösszesen 8,68%-a választana más szakot egyértelműen, melynek többsége, 5,79%-a nő. A válaszadók 9,92%-a már átgondolná, hogy ide jelentkezik-e, ebből pedig csak 0,83% férfi. Valamivel többen (26,46%) válaszolta azt, hogy meggondolná a jelentkezést, és a legtöbben (42,15%) jelölte azt a lehetőséget, hogy valószínűleg igen. Azok, akik egyértelműen ezt a szakot választanák 11,16%-ban képviseltették magukat.

A női válaszadók közül a legnagyobb arányban, 26,03%-ban azt a választ jelölték be, hogy valószínűleg ide járnának. Az *egyértelműen ezt választanám* lehetőségnél a nők csak 4,55%-a mondta a kitöltő nőknek ezt a választ.

2022-ben már valamivel kevesebben jelölték (8,17%) meg az *egyértelműen nem ezt választanám* lehetőséget, valamint a *hajlok arra, hogy nem* válasz is több, mint a felére (4,33%) csökkent. A *meggondolnám* válaszlehetőséget is valamivel kevesebben jelölték meg, nagyjából 10%-kal csökkent az erre leadott válaszok aránya. Az idei felmérés során is a legtöbb ikszet a *valószínűleg igen* kapta, 99-en választották ezt. A legnagyobb változást viszont az *egyértelműen igen* hozta magával, a harminc évvel ezelőtti 11,16% felugrott 23,56%-ra, a 27 fő pedig 49-re.

A női válaszadók közül a legtöbben itt is a *valószínűleg igen* választ adták meg, a maguk 34,62%-val. A férfiak esetében is ez a lehetőség emelkedik ki, azonban jóval kisebb arányban, ami 12,98%-ot jelent. A nők 3,37%-a válaszolt a hajlok arra, hogy nem lehetőségre, ez a legkisebb arányszám közülük, míg a férfiak is ugyanez figyelhető meg a maguk 0,96%-val.

A hipotézisem vizsgálása során elsősorban a *valószínűleg igen* és az *egyértelműen igen* válaszlehetőséget vettem figyelembe, aminél a két év esetében így alakultak az eredmények:

	<i>Valószínűleg igen</i>	<i>Egyértelműen igen</i>
Nő92 - érték	63	11
Nő92-%	26,03%	4,55%
Férfi92 - érték	39	16
Férfi92-%	16,12%	6,61%
	<i>Valószínűleg igen</i>	<i>Egyértelműen igen</i>
Nő22 - érték	72	34
Nő22-%	34,62%	16,35%
Férfi22 - érték	27	15
Férfi22-%	12,98%	7,21%

3. táblázat: A jelentkezés motivációjának vizsgálata keresztábra elemzéssel az utolsó két lehetőség esetében (saját szerkesztés)

A táblázatból és a fenti adatokból tehát megállapítható, hogy az **1992-es felmérés esetében** a hipotézisem, miszerint a nők nagyobb eséllyel választanák újra a közigazgatás-szervező szakot, ha most kellene jelentkezniük **beigazolódt**, hiszen szignifikáns összefüggés van az adatok között, viszont a **2022-es válaszok és eredmények értelmében nem sikerült igazolni, hiszen nem áll fenn összefüggő kapcsolat.**

4. A motivációról általában és a közszolgálati motiváció

4.1. A motivációról általában

Ahogy már volt róla szó a Bevezetésben a motiváció tág fogalom, mert nem egyszerű meghatározni, minden közegben mást és mást jelent, számos alkategóriája van. Elég csak a szervezetszociológiában tárgyalt motivációra gondolni, melynek során a motivációnak két nagykategóriáját különböztetjük meg, ilyen a motiváció tartalomelméletei, és a motiváció folyamatelméletei.²⁹ Bakacsi ebben a művében is más szavakat használ a motiváció megfogalmazásához, miszerint: „motivációról akkor beszélhetünk, ha egyéni szükségleteink kielégítésére törekedve hajlandóak vagyunk a szervezeti célok megvalósítása irányába mutató erőfeszítésekre.”³⁰

Az Új Pedagógiai Szemlében Burián Miklós is egy egész új fejezetet szentel arra, hogy a motivációt egészen Platónról kezdve Kodályig taglalja, a *Motiváció fogalmának újabb megközelítése* c. fejezetében.³¹

A motiváció kialakulását sem lehet egyszerűen megragadni, de arra már született tudományos megállapítás, hogy nem kognitív, hanem érzelmi tényezők befolyásolják azt, azonban egy közös vonás talán mégis akad, mégpedig az, hogy a célkövetés mindenkinél jelen van.³²

Cél nélkül az ember elveszett, legyen bármiről szól. „A céltudatosság, az elszántság és harmónia összefogják az életet, és értelmet adnak neki azzal, hogy folyamatos áramlat tevékenységgé alakítják.”³³ Ha pedig cél nincs, akkor nincs motiváció sem.

Az évek során számos vizsgálat alá esett a motiváció és főként a tanulás/tanítás témakörében játszik meghatározó szerepet, elvégre az oktatásban mindennapos a motiváció, vagy éppen mindennaposnak kéne, hogy legyen. A dolgozatomban azonban leszűkíttem a kört és oktatás helyett a közszolgálati motivációra helyezzük a hangsúlyt.

²⁹ Bakacsi Gy. (2010): *A szervezeti magatartás alapjai*, Aula Kiadó KFT, Budapest

³⁰ Bakacsi, 2010 55 o.

³¹ Burián M. (2012): A motiváció fogalmának újabb megközelítése, *Új Pedagógiai Szemle*, 62. évfolyam 9-10. sz. 174-181 o.

³² Burián, 2012

³³ Csíkszentmihályi M. (1997): *Flow. Áramlat*. Akadémia Kiadó, Budapest, 299. o.

4.2. Motiváció a közszolgálatban

Habár nem lehet patikamérlegre helyezni azt, hogy vannak-e fontosabb, lényegesebb motivációk, azt talán érdemes lehet megjegyezni és elismerni, hogy a közigazgatásban elhelyezkedni kívánó hallgatók motivációja és a közigazgatási motiváció (röviden: PSM, azaz public service motivation) azért kap nagy szerepet dolgozatomban, mert az államigazgatásban elhelyezkedő dolgozók mások életére is nagy hatással vannak.

„Az Egyesült Nemzetek Szervezete fenntartható fejlődési céljainak sikeres megvalósítása a tagállamokban nagymértékben függ a közszolgálati dolgozók munkavégzésének hatékonyságától és a közszolgálathoz való hozzáállásától.”³⁴ Ez csak egy kiragadott példa, ami viszont jól ábrázolja, hogy miért is fontos a téma megismerése, mérése és bemutatása.

A PSM kutatása az 1990-es évekre vezethető vissza elsősorban, ekkor jelentkezett ugyanis az igény arra, hogy felmérjék, mi motiválja a közszolgálatban dolgozókat. Ez elsősorban a megreformált közszolgálati viszonyoknak köszönhető.³⁵

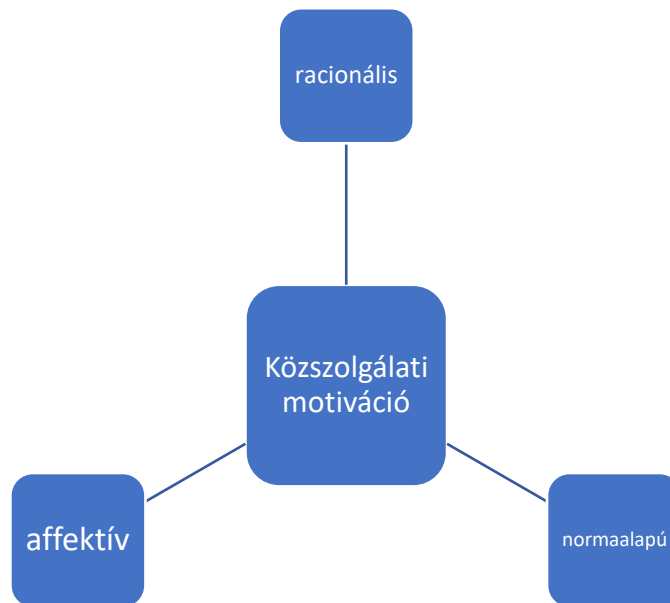
Az első jelentősebb kutatást ezek alapján Perry és Wise eredményéhez köthető, akik három csoportot különböztetnek meg, amely a közszolgálati motivációra jellemzőek³⁶:

1. racionális
2. normaalapú
3. affektív

³⁴ Hollósy-Vadász G. - Horváth Zs. (2019): Közszolgálati motivációs modellek tesztelése útelemzéssel, *Statisztika Szemle Folyóirat* 97. évfolyam, 3. szám 269-287. o.

³⁵ Mihalcioiu, Raluca-Marilena (2011): Public service motivation. *EIRP Proceedings*, Vol. 6, 834–838 o.

³⁶ Perry, J. L. – Wise, L. B. (1990): The motivational bases of public service. *Public Administration Review*. Vol. 50. No. 3. 367–373

1. ábra: A közzolgálati motiváció alkategóriái Perry és Wise szerint (saját szerkesztés)

Racionális motiváció

Ilyenkor a közigazgatásban dolgozók sem különböznek más rétegektől, elvégre az adott személy saját fejlődését és hasznosságának növelését tűzi ki célul, nem társadalmi vagy speciális hatás elérése az érdeke.³⁷

Normaalapú motiváció

Norma jelentése: Elvárási szint, összehasonlítási alap, amely meghatároz egy életmódot, cselekedet, hozzáállást, magatartást, tevékenységet, viselkedést; irányelv.³⁸ A közzolgálatban a leggyakoribb norma a közjó szolgálata, így a normaalap a társadalmi egyenlőséget jelenti, tekintet nélkül a politikai vagy gazdasági helyzetre.³⁹

Affektív motiváció

Az egyének érzelmi válaszokat adnak a társadalmi környezetre.⁴⁰ A három közül ezt tartják leginkább irrelevánsának a kutatási kérdésekben és válaszokban, a másik kettőhöz képest kevésbé fontosnak.⁴¹

³⁷ Perry – Wise, 1990

³⁸ „Norma szó jelentése a WikiSzótár.hu szótárban”, WikiSzótár.hu, elérés 2022. október 8., <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Norma>

³⁹ Perry – Wise, 1990

⁴⁰ Perry – Wise, 1990

⁴¹ Hollósy-Vadász-Horváth, 2019

A fenti tanulmányt Brewer és Selden egészítette ki, szerintük a PSM igazából nem jelent többet annál, mint amikor az egyén ösztönözve érzi magát arra, hogy a közigazgatásban jól teljesítsen. Ők állapították meg azt is, hogy habár a PSM nem igazán közismert, létezése mégiscsak elismert, azonban gyakorlati felhasználtsága nem túl elterjedt.⁴²

A szerzők továbbá elismerik, hogy ezeken kívül és felül is léteznek még más tényezők, így megállapítható, hogy a fenti ábra még kezdetleges volt, elvégre az 1990-es években alkották meg a szerzői, de kiváló alapot adtak a későbbi kutatásoknak.

A PSM-elmélet az utóbbi időkben elég nagy figyelmet is kapott és többen próbálták kutatni, valamint elemezni, elég csak a fenti példákra gondolni vagy a híresebb példákra, úgy, mint Baarspul és Wilderom, 2011⁴³; Bellé és Cantarelli, 2012⁴⁴; Perry és Vandenabeele, 2015⁴⁵.

Részletesebben viszont Mihalcioiu 2011-es kutatására helyezném a hangsúlyt, mely szerint a közszolgálati motivációnak négy főbb aspektusa van: **az elégedettség, elkötelezettség, juttatások és az egyéni teljesítmény.**⁴⁶

Ezt a tanulmányt a későbbiekben Bullock, Stricht és Rainey 2015-ben több, mint 30 országban kezdték kutatni és felmérni, hogy a Mihalcioiu által felállított tényezők mennyire jellemzőek a közszolgálatban dolgozóakra. Kutatásuk során a négy fő aspektust vizsgálták:

1. közszolgálati motiváció
2. a munka társadalmi hatásainak észlelése
3. a magas jövedelem fontossága
4. munkahelyi szervezeti elkötelezettség.⁴⁷

⁴² Brewer, G. – Selden, S. C. (1998): Whistle blowers in the federal civil service: new evidence of the public service ethic. *Journal of Public Administration Research and Theory*. Vol. 8. No. 3. 413-439. o. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.jpart.a024390>

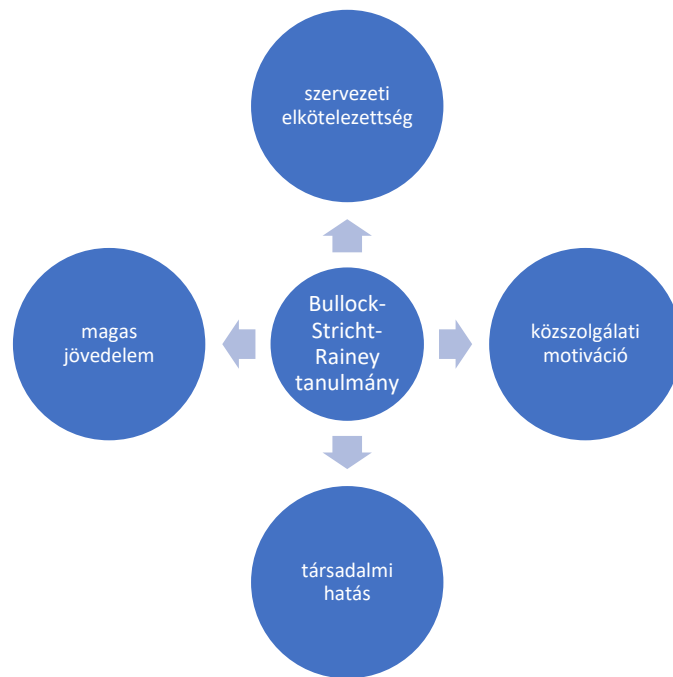
⁴³ Baarspul H. C. - Wilderom C. (2011): Do Employees Behave Differently In Public- Vs Private-Sector Organizations?: A State-of-the-Art Review”, *Public Management Review* 13, sz. 7. 967–1002 o. <https://doi.org/10.1080/14719037.2011.589614>.

⁴⁴ Battaglio R. P. - Belle N. - Cantarelli P. (2022), „Self-Determination Theory Goes Public: Experimental Evidence on the Causal Relationship between Psychological Needs and Job Satisfaction”, *Public Management Review* 24, sz. 9 1411–28 o., <https://doi.org/10.1080/14719037.2021.1900351>.

⁴⁵ Vandenabeele W. (2007): „Toward a Public Administration Theory of Public Service Motivation: An Institutional Approach”, *Public Management Review* 9, sz. 4. 545–560 o., <https://doi.org/10.1080/14719030701726697>.

⁴⁶ Mihalcioiu, 2011

⁴⁷ Bullock, J. B. – Stricht, J. M. – Rainey, H. G. (2015): International comparison of public and private employees' work motives, attitudes, and perceived rewards. *Public Administration Review*. Vol. 75. sz. 3. 479–489 o.

2. ábra: A közszolgálati motiváció alkategóriái Bullock, Stricht és Rainey tanulmánya szerint (saját szerkesztés)

Szervezeti elkötelezettség

Alapvetően egy egyéni erő, ami növeli a szervezet iránt kialakított hűséget.

Közszolgálati motiváció

Az egyént olyan cselekvésekre ösztönzi, hogy olyan közszolgálati szerveknél helyezkedjen el, ahol a közösségért tudnak tenni.

Társadalmi hatás

Azt helyezi középpontba, hogy az egyén munkája milyen társadalmi hatásokat eredményez és ez mit képez az egyénben.

Magas jövedelem

A munkavállalt elsősorban a magas jövedelem motiválja.

A tanulmányból kiderült, hogy azok, akik a közszolgálatban helyezkedtek el túlnyomó többséggel a közösség építését helyezték elsődleges helyre, a társadalmi hatásokat tartják prioritásnak és kevésbé tartják fontosnak a magas jövedelmet. A megvizsgált 30 országból 22-nél volt tapasztalható, hogy erős az elköteleződés a saját szerveztük iránt, míg a maradék

nyolc országot két csoportra lehetett tagolni. Az egyik ilyen kategória a Skandináv országok voltak, míg a másodikban az angolszáz országok szerepeltek.

A magyar szakirodalom viszont még mindig elég kevésszer foglalkozik a PSM-elmélettel, jelenséggel, noha az utóbbi időben egyre többször jelent meg. A legfontosabb Hollósy-Vadász Gábor, Horváth Zsuzsanna és Szabó Szilvia munkáját kiemelni, különösen Hollósy-Vadászt, aki az utóbbi években számos kutatást és elemzést írt a hazai és külföldi témában egyaránt.⁴⁸

⁴⁸ <https://www.hollosyvadaszgabor.hu/irasaim/> Elérés: 2022. 10. 08.

5. Eredmények bemutatása

5.1. Demográfiai megoszlás

Az 1992-es kérdőív kitöltők több mint fele (66,5%) nő volt. A válaszadók 89,3%-a 18 és 23 éves kor közötti. A településforma megoszlását figyelembe véve 23,1% lakik életvitelszerűen a fővárosban, a legtöbben (25,2%) pedig községből érkezett. A kitöltők továbbá 47,1%-a az első évfolyamra jár, 33,9% a másodikra, míg 18,2 százalékuk pedig végzős hallgató volt. Valamint 148 fő kollégista volt, míg 38,1% nem az.

		Fő	Megoszlás
Nem	Nő	161	66,5
	Férfi	81	33,5
Életkor	18-23	216	89,3
	24-29	14	5,8
Lakóhely	Budapest	56	23,1
	Kisváros	51	21,1
	Középváros	37	15,3
	Község	61	25,2
	Nagyváros	34	14
Évfolyam	I.	114	47,1
	II.	82	33,9
	III.	44	18,2
Kollégista	Igen	148	61,9
	Nem	91	38,1

4. táblázat: Az 1992-es kérdőívet kitöltők demográfiai adatai (saját szerkesztés, forrás: 1992-es kérdőív)

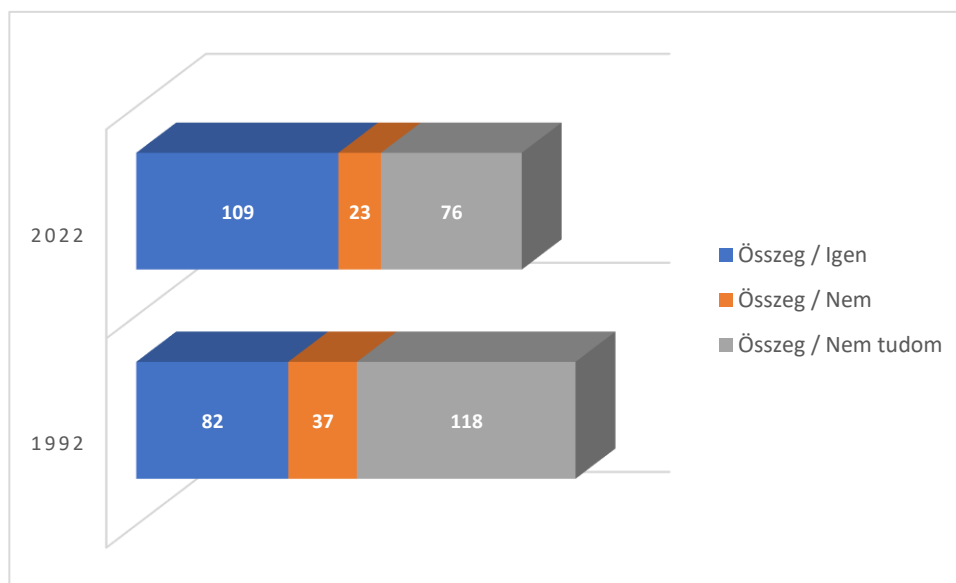
A 2022-es kérdőív esetében is a kitöltők több mint fele (71,6%) nő volt. A válaszadók 96,2%-a 18 és 23 éves kor közötti. A településforma megoszlását figyelembe véve 26,9% lakik életvitelszerűen a fővárosban, a legtöbben (31,3%) pedig kisvárosból érkezett. A kitöltők továbbá 45,2%-a az első évfolyamra jár, 38,9% a másodikra, míg 15,9 százalékuk pedig végzős hallgató volt. Valamint 133 fő kollégista, míg 36,1% nem az.

		Fő	Megoszlás
Nem	Nő	149	71,6
	Férfi	59	28,4
Életkor	18-23	200	96,2
	24-29	8	3,8
Lakóhely	Budapest	56	26,9
	Kisváros	65	31,3
	Középváros	28	13,5
	Község	44	21,2
	Nagyváros	15	7,1
Évfolyam	I.	94	45,2
	II.	81	38,9
	III.	33	15,9
Kollégista	Igen	133	63,9
	Nem	75	36,1

5. táblázat: A 2022-es kérdőívet kitöltők demográfiai adatai (saját szerkesztés, forrás: 2022-es kérdőív)

5.2. Közigazgatásban elhelyezkedni kívánók

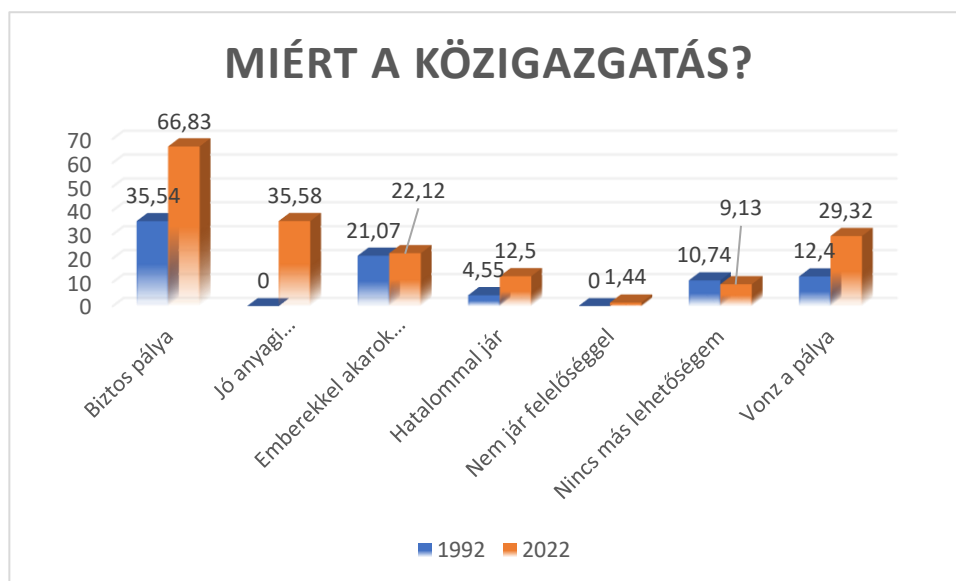
Rátérve a másik fő kutatási témára, a következőkben azt veszem górcső alá, hogy milyen motivációi voltak/vannak a hallgatóknak. Első körben az vizsgálom meg, hogy változott-e azok száma, akik a közigazgatásban szeretnének elhelyezkedni. Erre a kérdésre az alábbi válaszok jöttek ki:

3. ábra: A diploma megszerzése után a közigazgatásban kívánsz-e elhelyezkedni? kérdésre adott válaszok megoszlása (saját szerkesztés)

A táblázatból tisztán kiolvasható, hogy az 1992-ben megkérdezett diákok nagy többsége évfolyamtól és nemtől függetlenül a kérdés megválaszolásakor még nem tudta eldönteni, hogy annak ellenére, hogy az Államigazgatási Főiskolára járt, a közigazgatásban szeretne-e tovább tanulni. Ezzel szemben markáns változás figyelhető meg a 30 év elteltével, ugyanis az őszi felmérésre adott válaszokból kitűnik, hogy a diákok már konkrétabb célokkal és elképzelésekkel választották a Nemzeti Közszerzői Egyetem közigazgatás-szervező szakját. A 208 válasz közül 109-en válaszoltak igennel a kérdésre, ami arányait és összegét tekintve is sokkal kiválóbb eredmény, mint harminc évvel ezelőtt. A bizonytalanok száma és aránya valamivel csökkent ugyan, de még mindig magas, míg azoknak a száma, akik nem ezen a területen szeretnének dolgozni 14 fővel csökkent.

5.3. A szak választás okai

4. ábra: Miért helyezkednél el a közigazgatásban? kérdésre adott válaszok megoszlása (saját szerkesztés)

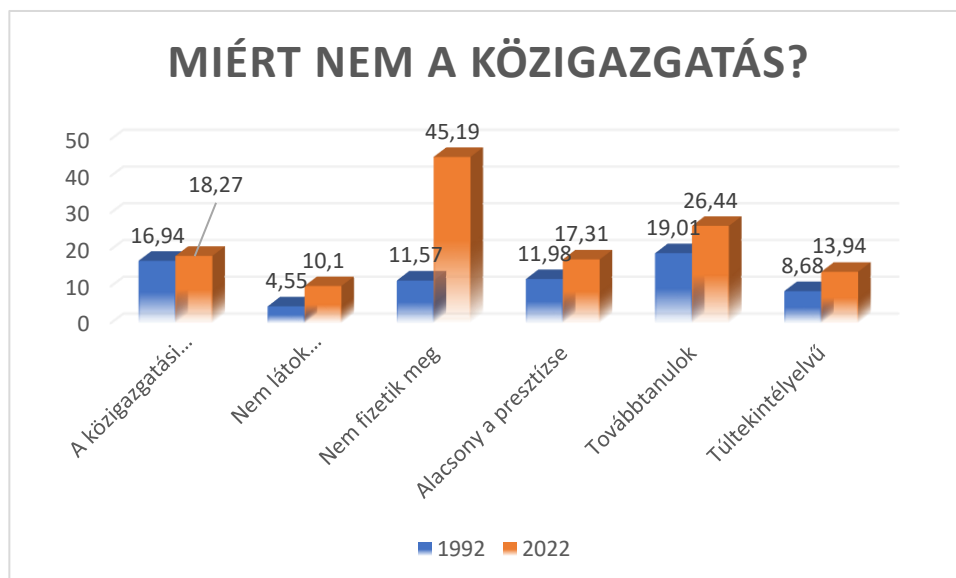
A témakör folytatásként érdemes megvizsgálni, hogy mi változott a motivációban, milyen válaszokat adtak arra a kérdésre, hogy miért a közigazgatásban szeretnének dolgozni. Nézzük a válaszokat:

1992-ben a legtöbben (86) arra a kérdésre, hogy miért a közigazgatásban szeretnének dolgozni azt a választ jelölték be, mert biztos lehetőségnek tartják a pályát. 51-en azért tartják vonzónak a szakmát, mert az emberekkel akarnak foglalkozni, míg 11-en a hatalom miatt, 26-an pedig mert nincs más lehetőségük. 30-an tartják vonzónak a pályát. A válaszadók közül senki nem gondolja, hogy jó anyagi körülményeket biztosít a pálya vagy pedig azt, hogy nem jár felelősséggel.

2022-ben már 139-en gondolják biztos pályának a közigazgatást, ez 31,29%-os javulást jelent a legnagyobb ugrás viszont az anyagi körülmények kérdéskörét illeti, mivel 74-en, 35,58%-kal többen szeretnének a kedvező jövedelem miatt elhelyezkedni a közigazgatásban. Az emberekkel foglalkozni vágyók száma nagyjából stagnál, mivel 46 fő vallotta ezt, míg 15 fővel megnőtt azok száma, akik a hatalom miatt választják a pályát. 3-an úgy vélik nem jár felelősséggel a közigazgatás, 19 főnek pedig nincs más lehetősége, ami 1,27%-os csökkenés a harminc évvel ezelőtti eredményhez képest. Azok száma pedig megduplázódott, akik vonzónak gondolják a szakmát.

5.4. Miért nem a közigazgatás?

A témakör zárásaként pedig vessünk egy pillantást arra, hogy azok, akik nem a közigazgatásban helyezkednének el, milyen válaszokat adtak ennek miértjére.

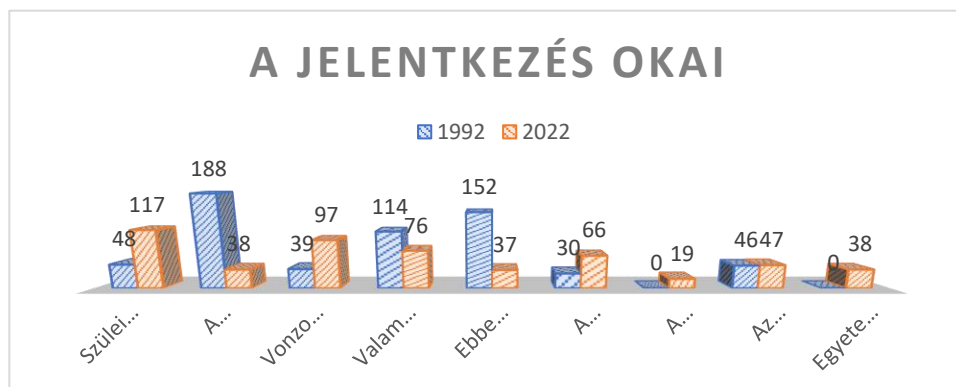
5. ábra: Miért nem helyezkednél el a közigazgatásban? kérdésre adott válaszok megoszlása (saját szerkesztés)

1992-ben a legtöbben (46 fő) azért nem kívántak a közigazgatásban elhelyezkedni, mert előtte még tovább szerettek volna tanulni. Valamivel kevesebben (41 fő) nem találták érdekesnek a közigazgatási munkát. A többi válasz viszonylag arányosan oszlik meg: 29-en gondolják alacsony presztízsűnek a szakmát, 28-an vélik úgy, hogy nem fizetik meg eléggé, 21-en pedig túl tekintélyelvűnek tartják. 11 fő pedig nem látott lehetőséget benne.

2022-ben már a legkiugróbb eredményt az a válasz hozta, miszerint nem fizetik meg eléggé a pályán dolgozókat, az első felméréshez képest ugyanis 33, 62%-kal nőtt az erre a lehetőségre válaszolók aránya. Továbbtanulás terén nem figyelhető meg túl markáns változás, mindösszesen 55-en jelölték meg ezt a lehetőséget (is.), ami mindösszesen 7,43%-os változást jelent. 38-an nem találják túl érdekesnek a közigazgatást, ez kevesebb, mint 2%-os növekedést jelent, 36-an pedig alacsony presztízsűnek, ami szintén csak 5,33%-kal növekedett. 29-en túl tekintélyelvűnek gondolják a rendszert, míg 21-en nem találnak benne lehetőséget. A jövedelmi kérdés kivételével tehát nem sokban változott meg a közigazgatásról alkotott kép a hallgatók körében, a legtöbb eltérés 6 és 1 százalék között mozog.

6. Hipotézis vizsgálat

H2: A legtöbben ma is és 30 éve is azért jelentkeznek a képzésre, mert a közigazgatásban szeretnének elhelyezkedni.

6. ábra: A közigazgatás-szervező szakra érkezők jelentkezésének okainak számszerű megoszlása 1992-ben és 2022-ben (saját szerkesztés)

Összevetve a fentebb kifejtett eredményeket és a két év adatait azokra a kérdésekre vonatkozóan, hogy milyen okokból jelentkeztek az adott szakra az ábrából kiolvasható, hogy 1992-ben a legtöbben a felvételi tárgyak miatt jelölték meg a szakot, míg harminc évvel később már a többség szülei, barátai, ismerősei javaslatára felvételizett az Egyetemre.

A hipotézisem szerint a legtöbben az egyetem utáni élet miatt választják a szakot, mert a közigazgatásban akarnak elhelyezkedni, azonban ez a lehetőség mindkét évben alacsony válaszadási rátát mutat, csak a doktori cím miatti lehetőség és az egyetemi infrastruktúra előzi meg a lehetőséget hátulról nézve.

Így a hipotézisemet nem sikerült igazolni.

6.1. Az egyetemi elvárásainak megítélése

a. Hipotézis vizsgálat

H3: Ma könnyebben elvégezhetőnek tartják a közigazgatás-szervező képzést, mint harminc éve.

Harmadik hipotézisem esetében arra fókuszáltam, hogy van-e szignifikáns összefüggés aközött, hogy az adott hallgató milyen nemű, melyik évben töltötte ki a felmérést és aközött, hogy milyen nehéznek tartja a képzés elvégzését. A kérdőívekben külön megkérdezésre kerültek a szorgalmi- és a vizsgaidőszakban felállított követelmények a hallgatókkal szemben.

A hipotézis vizsgálatához az IBM SPSS programon belül a **Kruskal-Wallis** elemzést alkalmazok. A kérdéseknél figyelembe vettem a kitöltő nemét és az évet, valamint a *Milyennek érzed az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a szorgalmi/vizsgaidőszakban?*

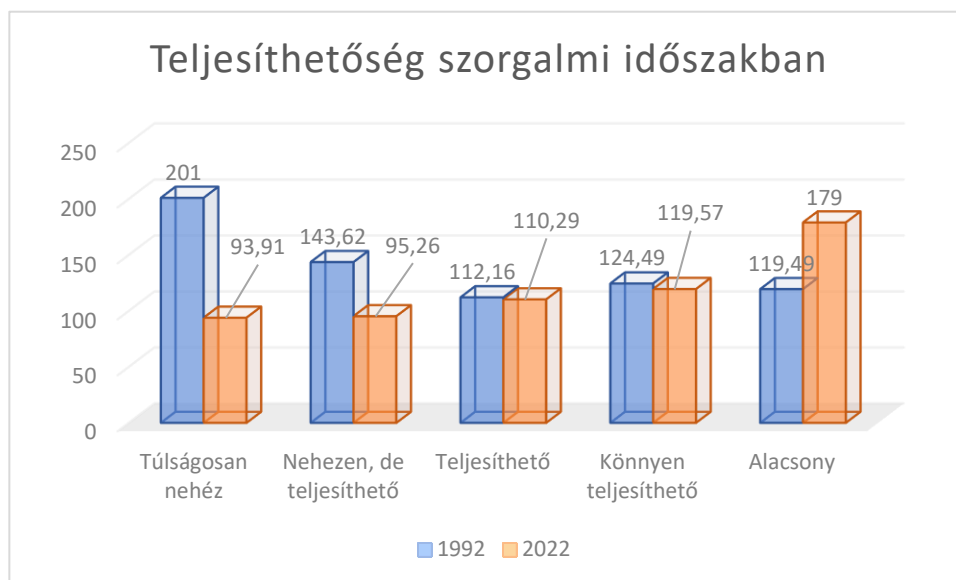
1992-ben 81 férfi és 161 nő töltötte ki a felmérést, míg ugyanezek a számok a 2022-es kérdőív esetén 59 és 149 arányban alakultak.

1992-ben a szorgalmi időszakra vonatkozó kérdésben nemtől függetlenül túlságosan nehéznek csak 5 fő gondolta a követelményeket, míg 2022-ben már 11-en gondolták így. A teljesíthetőre ugyanezek a számok 118 és 112, a nehezen, de teljesíthetőre 21 és 77, a könnyen teljesíthetőre 63 és 7, az alacsonyra pedig 34 és 1.

Az évek és a nemi megoszlás szerint a hipotézist a Kruskal-Wallis eljárással vizsgáltam meg, hogy kiderüljenek a nemenként kapott rangszám-átlagok. A rangszámnál minél magasabb az eredmény, annál jobban észrevehetőbb a férfi válaszok megjelenése, ugyanis kódolásom során a nők kapták az egyes sorszámot, míg a férfiak a kettést. Ez amiatt is van, mert az alacsony teljesíthetőség kapta a legkisebb sorszámot az egyet, míg a túlságosan nehéz válasz a legnagyobbat az ötöst. Emiatt, ha valamelyik eredménynél magasabb szám jön ki az azt jelenti, hogy a többihez képest többen és valószínűleg több férfi jelölte meg az adott választ. 1992-ben szignifikáns volt a válasz ($s=0,03$), így az eredmények nem csak eseti jelleggel fordultak elő, hanem volt összefüggés a nemek és a teljesítési követelmények között. A válaszok alapján így elmondható, hogy harminc éve inkább a férfiak találták túlságosan nehéznek a szorgalmi időszak követelményeit és a nők találták teljesíthetőnek vagy alacsonynak azokat.

2022-ben viszont már nem volt szignifikáns összefüggés a nemek és a követelmények között ($s=0,076$), valamint az figyelhető meg, hogy a túlságosan nehéz válasza adott rangszám-átlag alapján a válaszadók többsége valószínűleg nő volt. A legmagasabb átlag az alacsony teljesíthetőségnél volt, így sejthető, hogy a férfiak ikszelték be ezt a válaszlehetőséget.

Rangszám-átlagok:

7. ábra: Rangszám-átlagok a szorgalmi időszak követelményeinek megítélését tekintve (saját szerkesztés)

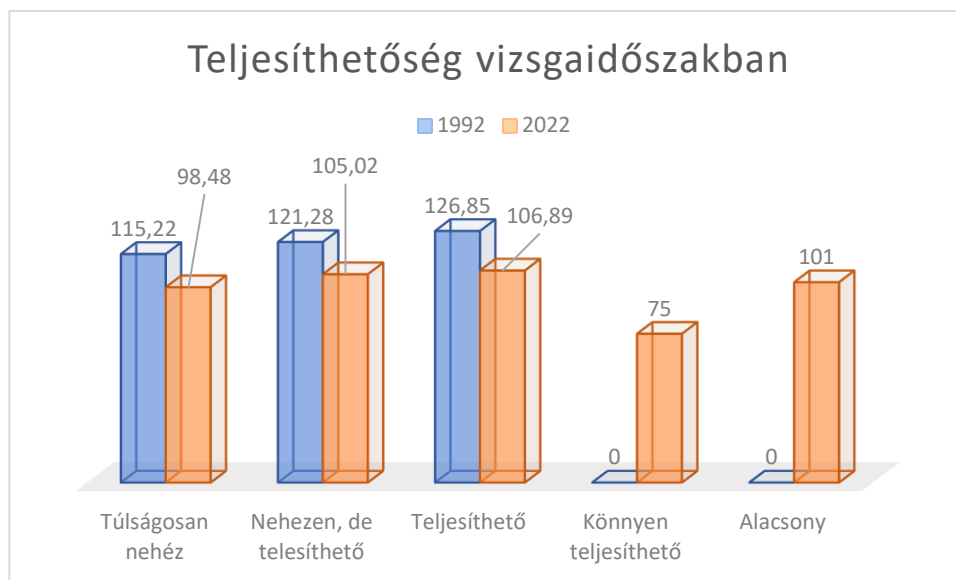
A vizsgaidőszakban nemtől függetlenül így alakultak a számok 1992-ben és 2022-ben: nehezen, de teljesíthető 130 és 97 fő, teljesíthető 52 és 75 fő, túlságosan nehéz 59 és 31 fő. Az alacsony és a könnyen teljesíthető válasz lehetőségére csak 2022-ben érkezett válasz, alacsonynak 4-en tartják a követelményeket, könnyen teljesíthetőnek pedig csak egy ember jelölte.

Az elemzést lefuttatva az az eredmény jött ki, hogy vizsgaidőszak esetén már 1992-ben sem figyelhető meg szignifikáns összefüggés a nemek és a teljesíthetőség között ($s=0,561$), valamint mivel kevesebb válaszlehetőség volt megadva a rangszám-átlagok sem szóródnak szét annyira. A legkisebb értéket a túlságosan nehéz megítélés kapta, így feltételezhető, hogy a nők kevésbé tartották nehéznek a követelményeket, mint a férfiak, míg az ő többségük inkább a teljesíthető kategóriában figyelhető meg.

A 2022-es válaszadók között sem figyelhető meg szignifikáns összefüggés ($s=0,889$), valamint továbbra is a férfiak érzik könnyebben elvégezhetőnek a vizsgák abszolválását. Habár nagy különbségek nem térnek el a rangszám-átlagokban az átlagok alapján a teljesíthető

lehetőség kapta a legnagyobb értéket, így valószínűleg azt a választ jelölték meg a legtöbben, közülük pedig a többség várhatóan férfi volt.

Rangsám-átlagok:

8. ábra: Rangszám-átlagok a vizsgaidőszak követelményeinek megítélését tekintve (saját szerkesztés)

Felvetésemet a fentiek alapján **sikerült igazolni**, ugyanis nemekre és évek szerint lebontva kiderül a számokból, hogy 1992-ben mind a szorgalmi, mind pedig a vizsgaidőszakban nagyobb aránnyal jelölték be a túlságosan nehéz kategóriát, mint 30 évvel később. Ezzel szemben az alacsony kategóriát 2022-ben jelölték meg többen, a vizsgaidőszak követelményeit tekintve pedig 1992-ben nem is érkezett válasz erre a lehetőségre. Így megállapítható, hogy a képzés nehézségnek a megítélése a harminc év alatt csökkent, ma már a hallgatók könnyebben teljesíthetőnek találják.

7. Összegzés

A kérdőíves kitöltések alapján és a különböző statisztikai elemzések segítségével sikeresen megvizsgáltam mind a három darab hipotézisemet.

Dolgozatomban bemutattam a motiváció leszűkített témakörét, a közszolgálati motivációt, amit az 1992-ben és 2022-ben felmérést kitöltött hallgatók esetében vizsgáltam. Összevettem a válaszaikat, majd pedig nemekre szétbontva elemeztem a motivációt, miután rövid összefoglalót készítettem a női életutakról, az oktatástól a közigazgatásig.

Az eredményeket dolgozatom végén tézisek formájában összegzem.

A második fejezetet a kutatási módszertannak szántam, ahol részletesen bemutattam, min alapszik jelenlegi dolgozatom, milyen módszereket alkalmaztam az 1992-es és 2022-es felmérés elemzéséhez. A felmérések szerkezetét bemutattam, a kutatási módszereket részletesen leírtam.

Az harmadik fejezetet szenteltem a nőknek, ezzel leszűkítve a motiváció témakörét. Rövid áttekintést adtam a női oktatás fejlődésére, a munkába állására, majd rátértem a nők szerepére a közigazgatásban, csak ezután vizsgáltam meg a kérdőíves eredményeket. Ebben a fejezetben vizsgáltam az első hipotézisemet is.

A negyedik fejezetben egy általános áttekintő után bemutattam a közszolgálati motiváció témakörét, részletesebben érintve néhány fontosabb tanulmány bemutatását.

Az ötödik és hatodik fejezetben mutattam be a konkrét adatokat, ahol ábrákkal és táblázatokkal illusztráltam az eredményeket, valamint vizsgáltam meg az általam felvetett hipotéziseket. A hipotézisek során bemutattam a vizsgálat módszertanát és megállapítottam eredményeimet.

Az alábbi eredményekre jutottam:

H1 Hipotézisem: Sikerült igazolni az 1992-es felmérés esetében, a 2022-es esetében nem.

H2 Hipotézisem: Nem sikerült igazolni.

H3 Hipotézisem: Sikerült igazolni.

8. Új tudományos eredmények

Kutatásom során a következő téziseket fogalmaztam meg:

T1. Megállapítottam, hogy a szak megítélése és a nemek között nincs statisztika összefüggés.

T2. Megállapítottam, hogy a legtöbben nem azért választják a képzést, mert a közigazgatásban szeretnének elhelyezkedni, sokkal inkább mások tanácsa vagy a felvételi tárgyak miatt.

T3. Bebizonyítottam, hogy harminc évvel ezelőtt nehezebben elvégezhetőnek tartották a képzést.

Felhasznált irodalom

Nyomtatott irodalom

Bonnie G. Smith (2008): *The Oxford Encyclopedia of Woman in World History*. Oxford University Press

Budai Lotti (2020): *Rizsporos hétköznapiak 2. – Női életutak és mindennapok a történelemben*, Álomgyár Kiadó, Budapest

Dworkin R (1996): *Freedom's Law: The Moral Reading of the American Constitution* Oxford University Press, New York 124 o.

Jat. 5. § (2) bek. a).; 64/1991. (XII.17.) AB határozat, ABH 1991, 297, 303.; 23/1990. (X.31.) AB határozat, ABH 1990, 88.; 93

Houston A. R. (2007): *The Growth of Literacy in Western Europe from 1500 to 1800*. University of St. Andrews

Kiss György (szerk.) (2019): *Közzolgálati életpályák jogi szabályozása*, Dialóg Campus Budapest, 11 o.

Knesset (2000), *Local Authorities Law* Jerusalem: Government Publishing Service, 1751: 278.

Magyar Értelmező Szótár, 339 o., Idegen Szavak Szótára, 434 o.

Makkos Nándor (2021): *Egyenlő bánásmód a közzolgálatban*, Budapest

Pallant J. (2020): *SPSS Survival Manual*, Allen & Unwin, Crows Nest

Ray, Pilkinton és Phizaktea (Szerk.) (1992): *Women in the Face of Change: The Soviet Union, Eastern Europe and China*, New York, Routledge

Sajtos L., Mitev A. (2007): *SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv*. Alinea Kiadó, *Marketing & Menedzsment* 41, sz. 4–5: pp. 156–57.

Tuttle C. (2001): *Child Labor During the British Industrial Revolution*. In: EH.NET Online Encyclopedia of Economic History. Economic History Association

Online források:

<https://kormany.hu/> Elérés: 2022.10.08

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2017-0329_HU.html, Elérés: 2022. 10. 08.

Kruskal-Wallis H Test in SPSS Statistics | Procedure, output and interpretation of the output using a relevant example.”, elérés 2022. október 8., <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/kruskal-wallis-h-test-using-spss-statistics.php>.

Kuli szó jelentése a WikiSzótár.hu szótárban, WikiSzótár.hu, elérés 2022. október 8., <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Kuli>.

Mellékletek

Ábrák jegyzéke

1. ábra: A közszolgálati motiváció alkategóriái Perry és Wise szerint (saját szerkesztés)	18
2. ábra: A közszolgálati motiváció alkategóriái Bullock, Stricht és Rainey tanulmánya szerint (saját szerkesztés)	20
3. ábra: A diploma megszerzése után a közigazgatásban kívánsz-e elhelyezkedni? kérdésre adott válaszok megoszlása (saját szerkesztés)	23
4. ábra: Miért helyezkednél el a közigazgatásban? kérdésre adott válaszok megoszlása (saját szerkesztés)	24
5. ábra: Miért nem helyezkednél el a közigazgatásban? kérdésre adott válaszok megoszlása (saját szerkesztés)	25
6. ábra: A közigazgatás-szervező szakra érkezők jelentkezésének okainak számszerű megoszlása 1992-ben és 2022-ben (saját szerkesztés)	26
7. ábra: Rangszám-átlagok a szorgalmi időszak követelményeinek megítélését tekintve (saját szerkesztés)	28
8. ábra: Rangszám-átlagok a vizsgaidőszak követelményeinek megítélését tekintve (saját szerkesztés)	29

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat: Foglalkozási megoszlás az 1851-es nagy-britanniai népszámlálásban (Saját szerkesztés, forrás: B.R. Mitchell, Absztrakt a brit történelmi)	11
2. táblázat: A jelentkezés motivációjának vizsgálata keresztábla elemzéssel (saját szerkesztés, Forrás: SPSS)	14
3. táblázat: A jelentkezés motivációjának vizsgálata keresztábla elemzéssel az utolsó két lehetőség esetében (saját szerkesztés)	15
4. táblázat: Az 1992-es kérdőívet kitöltők demográfiai adatai (saját szerkesztés, forrás: 1992-es kérdőív)	22
5. táblázat: A 2022-es kérdőívet kitöltők demográfiai adatai (saját szerkesztés, forrás: 2022-es kérdőív)	22

Kérdőív általam felhasznált kérdései

1992-es kérdőív	
Kérdés	Válaszlehetőség
Neme	nő, férfi
Évfolyam	I., II., III.
Kor	szabad válasz
Kollégista	igen, nem
Lakóhely	Község, Kisváros (50 ezer alatt), Középváros (50.000 - 100.000), Nagyváros (100 000 felett), Budapest
A Főiskola veled szemben támasztott követelményei (szorgalmi időszakban)	Alacsonyak, könnyen teljesíthetők, teljesíthetők, nehezen, de teljesíthetők, túlságosan nehezek
A főiskola veled szemben támasztott követelményei (vizsgaidőszakban)	Alacsonyak, könnyen teljesíthetők, teljesíthetők, nehezen, de teljesíthetők, túlságosan nehezek
A diploma megszerzése után a közigazgatásban kívánsz-e elhelyezkedni?	Egyik sem, minkettő, szeminárium, előadás
Miért helyezkednél el a közigazgatásban?	Biztos pálya, jó anyagi körülményeket biztosít, emberekkel akarok foglalkozni, hatalommal jár, nem jár felelősséggel, nincs más lehetőségem, vonz a pálya
Miért nem helyezkednél el a közigazgatásban?	A közigazgatási munka nem érdekes, nem látok lehetőséget a karrierre, nem fizetik meg, alacsony a presztízse, továbbtanulok, túltekintélyelvű
Miért jelentkezted ide?	Szüleim, tanáram, barátaim tanácsára, a felvételi tárgyak miatt, vonzott a szakma, valamilyen diplomát akartam szerezni, ebbe az intézménybe láttam esélyt a felvételre, a közigazgatásban akartam elhelyezkedni, a doktori cím miatt, az egyetemi infrastruktúra miatt
Ha most jelentkeznél	Mást választanék, hajlok arra, hogy nem, már meggondolnám, valószínűleg ezt választanám, egyértelműen ezt választanám

2022-es kérdőív	
Kérdés	Válaszlehetőség
Nemed?	nő, férfi
Melyik évfolyamra jársz?	Első, Második, Harmadik
Korod?	18-23, 24-29, 30-39, 40-50, 51 felett
Kollégista vagy?	igen, nem
Jelöld meg azt a településformát, mely életvitelszerű tartózkodásúul szolgál.	Község, Kisváros (50 ezer alatt), Középváros (50.000 - 100.000), Nagyváros (100 000 felett), Budapest
Milyennek érzed az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a szorgalmi időszakban?	Alacsonyak, könnyen teljesíthetők, teljesíthetők, nehezen, de teljesíthetők, túlságosan nehezek
Milyennek érzed az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a vizsgaidőszakban?	Alacsonyak, könnyen teljesíthetők, teljesíthetők, nehezen, de teljesíthetők, túlságosan nehezek
A diploma megszerzése után a közigazgatásban kívánsz elhelyezkedni?	Igen, Nem, Nem tudom
Miért helyezkednél el a közigazgatásban?	Biztos pálya, jó anyagi körülményeket biztosít, emberekkel akarok foglalkozni, hatalommal jár, nem jár felelősséggel, nincs más lehetőségem, vonz a pálya
Miért nem helyezkednél el a közigazgatásban?	A közigazgatási munka nem érdekes, nem látok lehetőséget a karrierre, nem fizetik meg, alacsony a presztízse, továbbtanulok, túltekintélyelvű
Miért jelentkezted ide?	Szüleim, tanárain, barátaim tanácsára, a felvételi tárgyak miatt, vonzott a szakma, valamilyen diplomát akartam szerezni, ebbe az intézménybe láttam esélyt a felvételre, a közigazgatásban akartam elhelyezkedni, a doktori cím miatt, az egyetemi infrastruktúra miatt
Ha most jelentkeznél	Mást választanék, hajlok arra, hogy nem, már meggondolnám, valószínűleg ezt választanám, egyértelműen ezt választanám

IBM SPSS

Statistics								
		Elhelyezkedés mellett - Biztos pálya	Elhelyezkedés mellett - Jó anyagi körülményeket biztosít	Elhelyezkedés mellett - Emberekkel akarok foglalkozni	Elhelyezkedés mellett - Hatalommal jár	Elhelyezkedés mellett - Nem jár felelősséggel	Elhelyezkedés mellett - Nincs más lehetőségem	Elhelyezkedés mellett - Vonz a pálya
N	Valid	86	0	51	11	0	26	30
	Missing	156	242	191	231	242	216	212

Statistics										
		Jelentkezés - Szüleim, barátaim, tanárain tanácsára	Jelentkezés - A felvételi tárgyak miatt	Jelentkezés - Vonzott a szakma	Jelentkezés - Valamilyen diplomás akartam szerezni	Jelentkezés - Ebbe az intézményb e éreztem esélyt a felvételre	Jelentkezés - A közigazgat ásban akartam dolgozni	Jelentkezés - A doktori cím miatt	Jelentkezés - Az egyetemi képzés reménye miatt	Jelentkezés - Egyetemi infrastruktú ra miatt
N	Valid	165	226	136	190	189	96	19	93	38
	Missing	285	224	314	260	261	354	431	357	412

Ranks			
		Milyennek érzed az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a szorgalmi időszakban?	
		N	Mean Rank
Nem	túlságosan nehéz	5	201,00
	nehezen, de teljesíthető	21	143,62
	teljesíthető	118	112,16
	könnyen teljesíthető	63	124,49
	alacsony	34	119,49
	Total	241	

Test Statistics^{a,b}

Nem	
Kruskal-Wallis H	16,234
df	4
Asymp. Sig.	,003

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Milyennek

érezd az egyetem veled szemben

támasztott követelményeit a

szorgalmi időszakban?

Ranks

Milyennek érezd az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a szorgalmi időszakban?		N	Mean Rank
Nem	túlságosan nehéz	11	93,91
	nehezen, de teljesíthető	77	95,26
	teljesíthető	112	110,29
	könnyen teljesíthető	7	119,57
	alacsony	1	179,00
	Total	208	

Test Statistics^{a,b}

Nem	
Kruskal-Wallis H	8,467
df	4
Asymp. Sig.	,076

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Milyennek

érezd az egyetem veled szemben

támasztott követelményeit a

szorgalmi időszakban?

Ranks

	Milyennek érzed az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a vizsgaidőszakban?	N	Mean Rank
Nem	túlságosan nehéz	31	98,48
	nehezen, de teljesíthető	97	105,02
	teljesíthető	75	106,89
	könnyen teljesíthető	1	75,00
	alacsony	4	101,00
	Total	208	

Test Statistics^{a,b}

	Nem
Kruskal-Wallis H	1,131
df	4
Asymp. Sig.	,889

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Milyennek

érzed az egyetem veled szemben

támasztott követelményeit a

vizsgaidőszakban?

Ranks

	Milyennek érzed az egyetem veled szemben támasztott követelményeit a vizsgaidőszakban?	N	Mean Rank
Nem	túlságosan nehéz	59	115,22
	nehezen, de teljesíthető	130	121,28
	teljesíthető	52	126,85
	Total	241	

Test Statistics^{a,b}

Nem	
Kruskal-Wallis H	1,155
df	2
Asymp. Sig.	,561

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Milyennek

érez az egyetem veled szemben

támasztott követelményeit a

vizsgaidőszakban?

Nem * Ha most jelentkeznél Crosstabulation

Count

		Ha most jelentkeznél					Total
		mást választanék	hajlok arra, hogy nem	meggondolnám, nem tudom	valószínűleg ezt választanám	egyértelműen ezt választanám	
Nem	nő	14	22	47	63	11	157
	férfi	7	2	17	39	16	81
Total		21	24	64	102	27	238

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)
Pearson Chi-Square	17,111 ^a	4	,002
Likelihood Ratio	18,443	4	,001
Linear-by-Linear Association	9,276	1	,002
N of Valid Cases	238		

a. 0 cells (0,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 7,15.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,268	,002
	Cramer's V	,268	,002
N of Valid Cases		238	

Nem * Ha most jelentkeznél Crosstabulation

Count

		Ha most jelentkeznél					Total
		mást választanék	hajlok arra, hogy nem	meggondolnám, nem tudom	valószínűleg ezt választanám	egyértelműen ezt választanám	
Nem	nő	11	7	25	72	34	149
	férfi	6	2	9	27	15	59
Total		17	9	34	99	49	208

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2- sided)
Pearson Chi-Square	,809 ^a	4	,937
Likelihood Ratio	,800	4	,939
Linear-by-Linear Association	,009	1	,925
N of Valid Cases	208		

a. 2 cells (20,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,55.

Symmetric Measures

		Value	Approximate Significance
Nominal by Nominal	Phi	,062	,937
	Cramer's V	,062	,937
N of Valid Cases		208	